

KOMORNI CIKEL 2013/2014, 1. ABONMAJSKI KONCERT

Ponedeljek, 28. oktober 2013, ob 19.30, Stolna cerkev sv. Janeza Krstnika, Maribor

TOMAŽ SEVŠEK, orgle

Spored

ORGELSKA GLASBA PARIZA V LETIH DO 2. SVETOVNE VOJNE

Jehan Alain (1911–1940)

Variacije na temo Clémenta Jannequina

Jehan Alain

Litanije

Olivier Messiaen (1908–1992)

Vnebohod, štiri simfonične meditacije

1. Veličastvo Kristusa, ki svojega Očeta prosi za povelčanje [*Zelo počasi in veličastno*]

»Oče, prišla je ura. Povelčaj svojega Sina, da Sin povelča tebe.«

(Jn 17,1: Jezusova velikoduhovniška molitev)

2. Spokojne aleluje duše, ki hrepeni po nebesih [*Ne preveč umirjeno, vedro*]

»Prosimo te, o Bog, da bi tudi mi v duhu prebivali v nebesih.«

(Iz maše za dan vnebohoda)

3. Izbruhi veselja duše pred Kristusovo slavo, ki je tudi njena [*Hitro*]

»Zahvaljujmo se Bogu Očetu, ki nas je naredil vredne za delež svetih v luči.

Skupaj s Kristusom nas je obudil in nas posadil v nebesa, v Kristusu Jezusu.«

(Kol 12,1; Ef 2,5–6)

4. Molitev Jezusa, ki se vzpenja k svojemu Očetu [*Nadvse počasi, občuteno in slovesno*]

»Oče ... Razodel sem tvoje ime ljudem ... Nisem več na svetu; oni so na svetu, jaz pa odhajam k tebi.«

(Jn 17,6, 11)

Maurice Duruflé (1902–1986)

Scherzo, op. 2

Maurice Duruflé

Preludij in fuga na ime Alain, op. 7

1. Preludij

2. Fuga

Genialni in vsestransko umetniško nadarjeni skladatelj **Jehan Alain** je izšel iz družine, v kateri se je že od malega kalil njegov glasbeni okus. Njegov oče Albert je bil skladatelj in organist ter ljubiteljski izdelovalec orgel. Mlajši brat Olivier je postal pianist in muzikolog, sestra Marie-Claire pa orglavka svetovnega slovesa. Tudi Jehan je kot skladatelj posvetil največ ustvarjalnih moči orglam. V borih dvanajstih letih, ki jih je končala pre zgodnja smrt v vojni, je ustvaril vrsto izjemnih, dovršenih glasbenih mojstrovlin; nekatere so med največjimi v orgelski literaturi 20. stoletja.

Osnove glasbene izobrazbe je Jehan dobil pri očetu ter pri organistu A. Piersonu in se nato vpisal na pariški konservatorij. Tam je mdr. študiral orgle pri M. Dupréju, harmonijo pri A. Blochu ter kompozicijo pri P. Dukasu. Sterilno ozračje konservatorija mu ni ugajalo, a je bil kljub prekinitvam študija zaradi zdravstvenih težav, vojaškega službovanja in poroke bleščec študent, ki je leta 1939 dobil nagrado za orgelsko igro in improvizacijo. Alainovo komponiranje je zaznamovala kontrapunktična, obenem pa je nanj vplivala še drugačna glasba: navdihovala sta ga melizmatika gregorijanskega korala in ritem jazzovske glasbe, zanimal se je tudi za staro glasbo. Zato ni nenavadno, da je kot skladatelj uporabljal nove akorde in svojske tonalitete ter se klasičnih oblik orgelske glasbe ni preveč toga oklepal.

Variacije na temo Clémenta Jannequina iz leta 1936 si temo domnevno izposojajo od znamenitega francoskega renesančnega skladatelja; v resnici gre za napev *L'Espoir que j'ay d'acquérir* anonimnega avtorja iz 16. stoletja. V začetku dela je predstavljena tema, ki je po preprosti harmonizaciji variirana v transparentnem triglasnem stavku, v katerem se pojavi v sopranu. Po ponovni predstavitvi s spremenjeno spremljavo postane melodijska bolj okrašena, iz nje pa skladatelj zajema posamične motive. Skladba se zaključí v preprostem štiriglasnem stavku. Alain se je z njo zavestno navezal na tradicijo

starejše francoske glasbe. Med drugim je tudi želel, naj se skladba izvaja v smislu preludijev, o katerih je govoril Couperin: »S svežino in nežnostjo!«, ki ju slišimo v jasni, transparentni strukturi ter v sveži registraciji.

Delo *Litanije* iz leta 1937 ritmično in melodično prežema litanjska, koralno zveneča tema, ki jo v začetku slišimo sólo, nato pa se ponavlja in stopnjuje v različnih harmonskih in kontrapunktičnih kontekstih. Litanije so ponavljajoče se prošnje Bogu ali svetnikom, prav takšno neprestano ponavljanje pa je prisotno tudi v tej skladbi, h kateri je skladatelj kot moto zapisal: »Ko krščanska duša v svojem obupu ne najde več novih besed, s katerimi bi se zatekla k božjemu usmiljenju, brez prestanka in z živo vero ponavlja isto invokacijo. Razum doseže mejo. Le vera nadaljuje svoj vzpon v nebo.«

Glasbo »teološkega glasbenika« **Olivierja Messiaena** je izoblikovala njegova zasidranost v katoliški veri, nanj pa je vplival tudi poglobljen študij različnih ritmov: starogrškega verza, stare indijske poezije, azijske glasbe in ptičjega petja. Nadarjeni skladatelj je izšel iz literarne družine. Že enajstleten je pričel s študijem na pariškem konservatoriju, kjer je kot briljanten študent ostal do leta 1930. Tu so ga poučevali učitelji, ki sta jih poznala tudi Alain in Duruflé. Z dvaindvajsetimi leti je Messiaen začel igrati na veličastne Cavallé-Collove orgle v pariški cerkvi La Trinité in takrat je nastal prvi val kompozicij za orgle. V 30-ih letih je slovel kot koncertni orglavec in skladatelj ter veliko poučeval. Leta 1942 se je vrnil na konservatorij kot profesor harmonije in analize, kasneje je učil tudi kompozicijo. Tu je služboval do upokojitve in s svojo karizmo zaznamoval mlajše generacije skladateljev.

Vrhunec Messiaenovega »učnega« obdobja v začetku 30-ih let so štiri simfonične skice *Vnebohod* iz leta 1932, napisane v orgelski in orkestrski različici. Gre za sklada-

teljevo najpomembnejše mladostno delo, ki je še danes pogosto izvajano. *Vnebohod* nima štirih stavkov v smislu simfonije. To so »meditacije« v različnih zvočnih barvah, ki se vzpenjajo po tonalitetah (E, F, Fis in A) in imajo nekakšno modalno messiaenovsko barvo, obenem pa jih prežema še poznoromantična senzibilnost. Za Messiaena je praznik vnebohoda dopolnil Kristusovo povečanje, ki se je začelo na križu. Meditacije se zato navezujejo tudi na Jezusovo velikodušno molitev iz Svetega pisma (Jn 17) in govorijo o njegovi slavi. Prvi stavek dela zajema iz besed: »Oče, prišla je ura. Poveljaj svojega Sina, da Sin poveliča tebe.« Glasba v njem je izpeljana predvsem iz misli prvih dveh taktov, ki jo poslušamo v različnih harmonskih preobratih in v učinkovitih dinamičnih niansah. Druga, mirna kontemplacija, ki spominja na koralne aleluje, zajema iz mašne molitve za dan vnebohoda: »O Bog, verjamemo, da je tvoj Sin šel v nebesa. Prosimo te, o Bog, da bi tudi mi v duhu prebivali v nebesih.« Tema stavka se najprej predstavi solistično, potem pa ob njej zazveni še druga tema; skladatelj ju ne obdeluje, temveč ju kontrapunktično sopostavlja. Psalm 47 je vir tretje meditacije: »Gospod se je dvignil med vzdikljanjem, [...] med donenjem roga. [...]« Stavek je živahen in razgiban tridelen scherzo, ki ima skoraj značaj toccate. Veličastna in v vseh pogledih stopnjujoča se zadnja meditacija se začne s solistično melodijo nad spremljevalnimi akordi. Po Messiaenovih besedah predstavlja Jezusov prehod v »nedostopno luč Očeta«, potem ko je razodel ljudem Očetovo ime.

Maurice Duruflé je z učenjem klavirja in orgel pričel pri Guilmantovem učencu J. Haellingu v domačem Rouenu. Leta 1919 je odšel v Pariz, kjer se je pri C. Tournemiru pripravljaj za sprejem na konservatoriju, nanj pa je vplival tudi L. Vierne. Pri prvem učitelju je Duruflé spoznaval mistični svet koral in ambivalentnost modalnih harmonij, od Vierna pa je dobil rigorozen občutek za strukturo in porporec ter za raznovrstne tehnične zmožnosti

orgel. Od leta 1920 je Duruflé študiral orgle, harmonijo in kompozicijo na pariškem konservatoriju. Leta 1930 je postal organist v cerkvi St-Étienne-du-Mont v Parizu. Med letoma 1943 in 1969 je bil profesor harmonije na konservatoriju. Ves čas je nastopal tudi kot koncertni orglavec; po avtomobilski nesreči leta 1975 pa ni več koncertiral.

Duruflé je bil introspektiven in samokritičen skladatelj. Napisal in objavil je zelo malo del, že napisane skladbe pa je nenehno predeloval. Kljub temu predstavlja enega najbolj značilnih glasov orgelske glasbe 20. stoletja. V njegovi glasbi se prepletata impresionistična tradicija Ravela in Debussyja ter modalni svet gregorijanskega koral; barve, ki jih predstavlja njegova glasba, segajo od eteričnih do povsem zemeljskih.

Scherzo iz leta 1926 je bil prvo objavljeno delo in predstavlja svojevrsten poklon Tournemiru. Gre za rondo z živahno temo, ki se kontrastno izmenjuje z vmesnimi odseki. Delo zaključuje umirjena koda, v kateri slišimo figuro iz uvoda in prvega interludija. Kasneje je Duruflé skladbo predelal v *Andante in Scherzo* za orkester.

Priljubljeno delo *Preludij in fuga na ime Alain* iz leta 1942 je bilo napisano kot hommage Durufléjevemu skladateljskemu kolegu. Preludij je sestavljen iz dveh tem; prva je šifrirana iz imena »Alain«. Abecedna imena tonov od A navzgor (A, B, C ...) se po G-ju nadaljujejo z I-jem (črka H je izpuščena). Tako ton A postane črka I, B/H = črka J, C = K, D = L in F = N; za črke imena ALAIN dobimo tone A-D-A-A-F. Druga tema je citat iz Alainovih slavnih *Litanij*. Tema »Alain« je obenem tudi lirična prva tema dvojne fuge; z njo se preplete živahnejša druga tema. Nenehno stopnjevanje tempa in motoričen, skoraj simfoničen potek pripeljeta delo do veličastnega zaključka.

TOMAŽ SEVŠEK

Tomaž Sevšek je glasbeno izobraževanje pričel v Velenju, kjer sta ga med drugim poučevala Ema Zapušek (orgle) in Aci Bertoncej (klavir). Študiral je orgle pri Zsigmondu Szathmaryju in čembalo pri Robertu Hillu na Visoki šoli za glasbo v Freiburgu. V okviru izmenjave se je dodatno izobraževal na Eastman School of Music v Rochesteru (ZDA) in tam študiral pri Davidu Higgsu in Arthurju Haasu.

Izpopolnjeval se je na številnih mojstrskih tečajih. Prejel je štipendijo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije za študij na umetniških smereh v tujini in leta 2000 dobil štipendijo IMD za udeležbo na Poletnih tečajih sodobne glasbe v Darmstadt. Leta 2002 je dobil nagrado Carla Seemana za uspeh na Mendelssohnovem tekmovanju.

Trikrat je dobil prvo nagrado na Tekmovanjih mladih slovenskih glasbenikov (leta 1994, 1997 in 2000) in leta 1998 drugo nagrado na Evropskem tekmovanju mladih orglavcev v Ljubljani. Leta 2002 je zmagal na severno-ameriškem izbornem tekmovanju za Calgary International Organ Competition in se uvrstil med deset finalistov tega takrat najbolj prestižnega mednarodnega orgelskega tekmovanja. Leta 2003 je bil finalist Mendelssohnovega tekmovanja v Berlinu.

Kot koncertni solist in komorni glasbenik se intenzivno posveča izvajalski praksi različnih instrumentov s tipkami od pozne renesanse do glasbene avantgarde 20. stoletja. Koncertiral je v večini evropskih držav, med drugim v Nemčiji (Köln, Kassel, Leipzig), Španiji (Alcalá de Henares, Valencia), Franciji (Strasbourg) in Italiji (Trento, Venzona, Pavia).

Je soustanovitelj komornega ansambla za staro glasbo *musica cubicularis* in Zavoda za umetniško poustvarjanje in izobraževanje na področju stare glasbe *Harmonia Antiqua Labacensis*, s istoimenskim mednarodnim ansambлом pod vodstvom uveljavljenega argentinskega

Foto: Jana Jocič

baročnega violinista Manfreda Kraemerja. S tema ansabloma nastopa na festivalih v Sloveniji, Italiji, Nemčiji in Španiji (Festival Radovljica, Jesenske serenade, SEVIQC Brežice, *Musica Cortese*, Festival Toscano di *Musica Antica*, *Nei Suoni dei Luoghi*, Münsterland Festival, REMA showcase).

Tomaž Sevšek poučuje orgle na Glasbeni šoli Ljubljana Vič-Rudnik in čembalo na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana. Kot korepetitor na čembalu sodeluje tudi z Akademijo za glasbo v Ljubljani. Je aktiven organizator glasbenega življenja. Več let je bil strokovni tajnik Tekmovanj mladih slovenskih glasbenikov (TEMSIG) in predsednik Slovenskega orgelskega društva. Zadnje čase se ukvarja tudi s pozabljenim glasbilom – francoskim koncertnim harmonijem (*harmonium d'art*) iz druge polovice 19. stoletja.

Koncertna poslovalnica Narodnega doma Maribor napoveduje:

ponedeljek, 2. december 2013, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor
2. abonmajski koncert Komornega cikla in za izven

KELEMEN KVARTET

Spored: L. Weiner, B. Bartók, L. van Beethoven

torek, 10. december 2013, ob 15.00
Dvorana Union, Maribor
Cikel za mlade, red Furioso in izven

SPOZNAVAJMO GLASBILA: HARFA

Avtor: Dalibor Bernatović
Katarina Kolar, harfa,
Brin Bernatović, harfa,
Sara Briški Cirman, harfa,
Tanja Vogrin, mag. solopetja
in harfistka baročne harfe,
Bojan Marošević, povezovalac,
Dalibor Bernatović, harfa
*Spored: M. Grandjany, J. Offenbach,
A. H. Zabel, A. Durand, D. Watkins*

sobota, 11. januar 2014, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor
2. abonmajski koncert Orkestrskega cikla in za izven

KOMORNI ORKESTER FRANZA LISZTA

Gabor Boldoczki, trobenta
Aleksander Romanovski, klavir
*Spored: I. Stravinski, D. Šostakovič, B. Bartók,
F. Liszt*

Abonma Komedijska v Narodnem domu – vpis do 30. oktobra 2013!

V naboru šestih abonmajskih redov se lahko nasmejete ob šestih abonmajskih predstavah:

Jens Roselt: **TROJČEK**

V. Valič & D. Avdič: **UDAR PO MOŠKO 2!**

Boris Kobač, Branko Završan: **PO MOJEM SLOVENC!**...

Ernst Lubitsch: **KO SEM BIL MRTEV**

Goran Vojnovič: **TAK SI**

Aldo Nicolaj: **PAROLE, PAROLE**

**Informacijska pisarna
Narodnega doma Maribor:**
vsak delavnik od 10.00 do 17.00,
v soboto od 9.00 do 12.00
ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union:
uro pred vsako prireditvijo.

Tel.:
(02) 229 40 11
(02) 229 40 50
031 479 000
040 744 122

E:
vstopnice@nd-mb.si;

spletni nakup vstopnic:
<http://nd-mb.kupikarto.si/>

www.nd-mb.si/

Naklada: 150 kom • Brezplačen izvod

VEČER RADIO CITY